

שמעתא עמיקתא

גליון שני - פרשת כי תצא - תשע"ה - קהילת חניכי הישיבות, רמות ב' סא

פניני הלכה

האם המתאווה חפץ חברו עובר מיד בלאו דלא תתאוה

הוזהרנו בתורה (שמות כ' י"ד) "לא תחמוד בית רעך, לא תחמוד אשת רעך ועבדו ואמתו ושרו וחמורו וכל אשר לרעך".

עוד הוזהרנו (דברים ה' י"ח) "ולא תתאוה בית רעך שדחו ועבדו ואמתו שורו וחמורו וכל אשר לרעך".

וכתב האבן עזרא (בפני על התורה שמות כ' י"ד) - אנשים רבים יתמחו על זאת המצוה, איך יהיה אדם שלא יחמוד דבר יפה בלבו כל מה שהוא נחמד למראה עיניו, ועתה אתן לך משל, דע כי איש כפרי שיש לו דעת נכונה והוא ראה בת מלך שהיא יפה לא יחמוד אותה בלבו כי ידע כי זה לא יתכן וכו', ככה כל משכיל צריך שידע כי אשה יפה או ממון לא ימצאו אדם בעבור חכמתו או דעתו רק כאשר חלק לו ה' וכו', ובעבור זה המשכיל לא יתאוה ולא יחמוד וכו', על כן הוא ישמח בחלקו ולא ישים אל לבו לחמוד ולהתאוות דבר שאינו שלו, כי ידע שהשם לא רצה לתת לו, לא יכול לקחתו בכוחו ומחשבותיו ותחבולותיו על כן יבטח בבוראו שיכלכלנו ויעשה הטוב בעיניו.

ונראה מדבריו שבעצם חמדתו ותאוותו לחפץ עובר בלא תעשה דלא תחמוד ולא תתאוה.

אולם במכילתא (יתרו סוף פ"ח) איתא גבי לאו דלא תחמוד - יכול אפי' חומד בדיבור, ת"ל (דברים ז' כ"ה) לא תחמוד כסף וזהב עליהם, מה להלן עד שיעשה מעשה, אף כאן עד שעושה מעשה.

וכן מבואר בדברי הרמב"ם בספר המצוות (ל"ט רס"ה) דכתב - הוזהרנו מהשים מחשבתנו לעשות תחבולה כדי לקנות מה שיש לזולתנו מאחינו וכו', ולשון מכילתא לא תחמוד יכול אפי' חומד דבר וכו', הנה נתבאר לך כי זה הלאו יזהיר מהערים עד שנקח לעצמנו הדבר שהיינו חומדים אותו ממון אחינו. ע"כ. וכן מבואר בחינוך (מצוה ל"ח).

וכן מבואר בדברי הרמב"ם בהלכותיו (פ"א מהל' גזילה ה"ט) שכתב - כל החומד עבדו או אמתו או ביתו וכליו של חבירו או כל דבר שאפשר לו שיקנהו ממנו והכביד עליו ברעים והפציר בו עד שלקחו ממנו, אע"פ שנתן לו דמים רבים, הרי זה עובר בלא תעשה שנאמר לא תחמוד. ואין לוקח על לאו זה לפי שאין בו מעשה, ואינו עובר בלאו זה עד שיקח החפץ שחמד.

[ויעייין שם בראב"ד דהשיג דבריו דהא דקעבר בלא תחמוד אע"פ שנתן לו דמים יקרים היינו דוקא שלא אמר המוכר רוצה אני.

וביאר המ"מ (שם) דדעתו מפני שאם אמר רוצה אני מקחו קיים ולא גרע מתלווה וזבין, וכיון שכן אין בו לאו. אבל דעת הרמב"ם דמקחו קיים אע"פ שעבר].

ולענין לאו דלא תתאוה כתב הרמב"ם בספר המצוות (ל"ט רס"ה) דהוזהרנו מהשים מחשבתנו לחמוד מה שיש לאחינו ולהתאוות בו שזה יהיה מביא תחבולה לקנותו וכו' ואין השני לאוין אלו (לא תחמוד ולא תתאוה) בענין אחד, אבל הלאו הראשון והוא לא תחמוד מזהיר שלא לקנות מה שיש לזולתנו והלאו השני מזהיר אפי' להתאוות בלבנו לבד וכו', ובאור זה שאם ראה דבר יפה אצל אחיו אם גברה מחשבתו עליו והתאוה בו עבר על אמרו ית' לא תתאוה, ואם התחזק

שמעתא אליבא דהלכתא

שכח לקרוא שנים מקרא, עד מתי רשאי להשלים

א. קריאת שנים מקרא וא' תרגום. ב. תחלת זמן קריאתה. ג. קריאתה לפני סעודת שבת. ד. סוף זמן קריאתה. ה. הגיע זמן מנחה אבל עדיין לא התפלל. ו. זמן קריאתה לכתחלה. ז. לא השלים כל הפרשיות. ח. זמן קריאת שמו"ת של פרשת ואת הברכה. ט. השלמה בשמחת תורה אחר שקראו פרי בראשית. י. השלמה לאחר שמחת תורה יא. פרשת בראשית.

א. קריאת שנים מקרא וא' תרגום

איתא בברכות (נ) לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום, שכל המשלים פרשיותיו עם הצבור מאריכין לו ימיו ושנותיו.

והנה הרא"ש (שם פ"א סי' ח) והטור (או"ח סי' רפה) העתיקו לשון הגמ' ולא הזכירו שיש בזה חובה. ובשבולי הלקט (סי' עה) כתב דראוי לכל אדם להסדיר פרשיותיו עם הצבור. אולם הרמב"ם (תפלה פ"ג הכ"ה) והשו"ע (או"ח סי' רפה סעי' א) כתבו שהוא חובה. ומבואר במא"י (שם ד"ה תקנן), בתרו"ד (סי' כג) ובלבוש (שם) שאין חיוב זה אלא מדרבנן. וכן פסקו הא"מ (או"ח ח"ה סי' יז) והשבט הלוי (ח"ח סי' מו). והערוה"ש (אות ב) כתב שבשעה שתקן משה רבינו לקרות בתורה תקן ג"כ תקנה זו. ותקנה זו כתב בתרו"ד (סי' כג הובא בב"י ססי' רפה) שהיא כדי שכל א' מישראל יקרא לעצמו כל התורה מראש ועד סוף בכל שנה. ועיי"ש בתרו"ד שהביא עוד טעם בשם הר"ח דנתקנה כדי שיהא רגיל במה שהצבור קורין. והלבוש (שם) כת' דהוא כדי שיהיה בקי בתורה. ולמעשה מבואר בשו"ע (שם סי' ז) דנקטינן כטעמו הראשון של התרוה"ד, ועיי"ש במ"א. וכ"כ באג"מ (או"ח ח"ג סי' ט). ועפ"י כת' דא"צ לקרוא הפרשיות שהם מלבד חובת הקריאה של שבת, ע"כ. ועיי' גליונות קנ"ג ור"מ.

ב. תחלת זמן קריאתה

איתא בברכות (נ) רב ביבי בר אבבי סבר לאקדומינהו (לסדר כל הפרשיות בשבת א' או ב' שבתות), אמר ליה ההוא סבא, תנינא ובלבד שלא יקדים ושלא יאחר, כדאמר להו רבי יהושע בן לוי לבניה אשלימו פרשיותיכו עם הצבור שמו"ת, ע"כ. וכת' המרדכי (סי' יח וחקתקס) שמהתחיל לקרות הפרי בשבת ממנחה ואילך עד שבת הבאה נקרא עם הצבור. והביאו הדרכ"מ (סי' א). וכ"כ הרדב"ז (סי' רפה ד"ה ולענין) והוסף דיש מי שכתב דדוקא מיום ראשון ואילך, אבל בשבת אפי' אחר המנחה לא יצא כיון שבאותו יום קראו הפרשה שעברה. ואינו רואה לזה טעם כי מאחר שהתחילו לקרותה למה לא תהיה אז זמנה, ואי לאו דמסתפינא אמינו דהכי עדיף להתחיל אותה אחר המנחה כדי שלא יהיה מקום למקטרג דרך שאמרו שקורין בראשית ביום שמחת תורה סמוך לסיום התורה, ע"כ. וכן פסק הרמ"א (שם א) (וכדמוכח בסעיף ד), עיי"ש. אולם הכל בו (סי' לו) כת' שאפי' אם חזר הפרשה מיום ראשון יצא דשפיר מקרי עם הצבור שכבר התחילו הפרשה בשבת במנחה, ודוקא מיום א' ואילך, אבל בשבת במנחה אפי' אחרי שקראו הפרשה בצבור לא יצא כיון שבאותו היום קראו הפרשה שעברה כך נראה לר"ף ז"ל, ע"כ.

ועיי' בשו"ע (סעי' א) שפסק דמיום ראשון ואילך חשבו עם הצבור. ופירש המ"ב (סי' ט) ושע"צ אות יב) דמיום ראשון ואילך לאו דוקא הוא, דכיון שמתחילין במנחה של שבת לקרות פרשת שבוע הבא נחשב שוב הקורא כקורא עם הצבור, ע"כ. דלא כהפמ"ג (א"א סי' ק) שנשאר בצ"ע בזה. [ועיי' בשש"כ (פמ"ב הגה ר"ח) דמנחה מסתבר דהיינו מזמן מנחה גדולה. ולענין תחלת זמן קריאתה ביו"ט שחל בשבת שקוראים קריאת יו"ט, כתב בשבט הלוי (ח"י סי' עח אות א) שפשוטו של דברי הטור דמאז שקראו (בשבת הקודם) במנחה בשבת הפרשה העתידה נקרא עם הצבור. ודעת הגריש"א זצ"ל (אשרי האיש ח"ב פ"א אות ג והערות ברכות ח. ד"ה לעולם) שאם עשה כן יצא בדיעבד כי באותה לא קוראים פרשה זו].

ג. קריאתה לפני סעודת שבת

ויעייין בתוס' (שם ד"ה ישלים) וברא"ש (שם פ"א סי' ח) שכתבו שאם לא השלים אותה עד שבת קודם אכילה אחר אכילה קודם מנחה, אבל משם ואילך כיון שמתחילין אחרת, עבר וזמנה של זאת, מדאמרין במדרש שצוה רבי את בניו אל תאכלו לחם בשבת עד שתגמרו כל הפרשה. וכתב הב"י (סי' רפה) דמשמע מדבריהם שלא צוה אלא שלא יאחרו מלקרותה עד אחר אכילה ומצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת, ומי"מ אף לשיטתם אם הקדימו וקראו קודם השבת בכלל מצוה מן המובחר נמי הוא וכן נר' מהרמב"ם (שם), ומההגהות (שם אות ש) נר' קצת דדוקא בשבת קודם אכילה הוא דהוי מצוה מן המובחר ולא קודם לכן. וראיתי המדקדקים שמתחילים לקרותה בער"ש וגומרים אותה בשבת, ע"כ. והערוה"ש (אות ח) כתב בשם הא"י (סי' יב) דהטעם שעדיף לקרותה לפני הסעודה משום דחיישין שמתוך ריבוי האכילה לא יקרא כלל. וכן הביא הביתאור הלכה (על סעי' ד"ה ישלים). ועיי' בקצות השלחן (סי' עב בדח"ש סי' ק) דכ"י קודם הסעודה הקבועה אבל לקדש ולאכול אכילת ארעי מותר, דלא יהא חמור חיוב שמו"ת מתפלה, ע"כ. ולפי"ז י"ל שהמנחה שומר שזיכירהו לקרוא שמו"ת רשאי לכתחלה להשלים אפי' אחר הסעודה בשבת, דלא גרע מתפלה וכדו' דמהני שומר (ועיי' מש"כ בזה בס"ד בגליון קצ"ה).

ד. סוף זמן קריאתה

ולענין סוף זמן קריאתה בדיעבד, עיי' בכל בו (שם) שהביא מח' ראשונים א' דעת ה"ר מאיר שמונת להשלים עד יום רביעי בשבת, כדאיתא פרק ערבי פסחים מי שלא הבדיל וכו', עד כמה א"ר זירא עד יום ד' ומסיק התם חד בשבא ותרי בשבת ותלתא בשבת מקמו שבתא, אמנם לכתחלה יש לקרותה לפני האכילה בשבת כנ"ל, ב' דעת הר"ף ז"ל בשם רבינו יהודה שלאחר השבת לא אקרי עם הצבור, וכן הביא בביתאור הלכה לקרות בצבור מוסד אחרת במנחה, ע"כ. וכהר"מ נקטו הגה"מ (תפלה פ"א אות ש) והתשב"ץ קטן (סי' קפד). וכן הביא בשו"ע (שם ע"מ נה) בשם רבו התרוה"ד. ועיי"ש דהיכא שאינו מעביר הסדרא עד יום ד' אחר שבת, אז אינו מצוה יותר משאר למוד, אע"פ שבשבת אח"כ אינו קורא סדרא אחרת, כגון דהוה יו"ט בשבת. והמרדכי (הל' מנחות סי' תקס"ה) כתב שתי הסברות.

אלא שמצניז לרבינו שמחה (הגה"מ תפלה פ"ג אות ש) דס"ל שאע"פ שעיקר המצוה להשלים כל פרשה בכל שבת עם הצבור, אם לא עשה כן ישלים כולם בשמיני עצרת שבו גומרים הצבור, ובלבד שלא יאחר ולא יקדים מן הצבור יום א', וראייתו מרב ביבי בר אבבי דסבר לאשלומינהו לכולהו פרשתא דכולא שתא במעלי יומא דכפורי אלא שמיחה בו חייה בר רב מדיפתי כדי שלא יבטל מסעודת ערב יום הכפורים, ודלא כפירוש ר"ח שפירש הא דרב ביבי בענין אחר, ע"כ. ומבואר דס"ל דהא דאמרו בגמ' שלא יאחר היינו לכתחלה אבל בדיעבד יכול להשלים, וכן פירש בביתאור הגר"א (סי' רפה על סעי' ד). [ולפי סברא זו י"ל דהיי"ח אם הקדים והשלים לפני הצבור דיצא כי הש"ס מיייר דבין לכתחלה אבל בדיעבד יצא. ואע"פ שמדברי הפוסקים משמע שאין להקדים ואם הקדים לא יצא וכ"כ מהר"א אבונה (ע"מ נה) שאם הקדים וקרא קודם שהתחילו הצבור הפרשה במנחה לא יצא אף בדיעבד, י"ל דהיינו כי ס"ל כהחוקקים על רבינו שמחה ולומדים דברי הש"ס הנ"ל שאף בדיעבד לא יצא. וצ"ע על דברי הקנה בשם (ח"א סי' ט) שלא העיר מזה. ועיי' בקצות השלחן (סי' עב הגה.) ולמעשה יש להחמיר ועיי' צריך לחזור ולקרוא. וכן דעת הגריש"א זצ"ל (שם)].

וכת' בנדרים (סדר תפלת סיכוב) דיותר טוב היה להשלים בעשרת ימי תשובה מארמין בברכות (נ) רב ביבי בר אבבי סבר לאשלומינהו להני פרשיאתא דכולא שתא במעלי יומא דכפורי פי' כדי שלא יהא נחשב לו לעון ביוה"כ. והביאו הדרכ"מ (סי' א) והא"ר (סי' ק).

וז"ל השו"ע (סעי' ז) מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת, ואם לא השלים קודם אכילה ישלים אחר אכילה עד המנחה, וי"א עד רביעי בשבת, וי"א עד שמיני עצרת. ופירש הרמ"ב דשמיני היינו בשמחת תורה, שאז משלימים הצבור. וביאר הפמ"ג (א"א סי' ז) שבת, ובני אר"י ושמחת תורה לבני חו"ל. ועיי' במטה יהודה (שם סי' ד) שלחכה דעת השו"ע כשיטה הראשונה. אולם הערוה"ש (אות ז) כת' שנר' מהשו"ע שיכול להשלים עד שמיני, ע"כ. וכן מבואר בפוסקים עכ"פ בדיעבד. [ועיי' בא"א מבוטשאטש שכת' שקודם אכילת הסעודה היינו סעודת שחרית. וכ"כ הגר"ז (אות ה) והמ"ב (סי' ט) ועיי' בדרך שיחה (ח"א ע"מ א אות א) ובארחות רבינו (ח"ג ע"מ ר"ד אות לו) בשם החזו"א. ועיי' עוד במ"ב (סי' ט) שאין לעכב מחמת זה האכילה לאחר חצות. וכמ"כ כת' בשעה"צ (אות ד) שאם יש לו אורחים בביתו שתאכילם לאכול אין לעכב הסעודה].

המשך בעמ' הבא

ה. הגיע זמן מנחה אבל עדיין לא התפלל

ועכ"פ יוצא מהניל שעד מנחה ודאי היו זמנה, ודעת הקצות השלחן (סי' עב ס"ק ז) והגרש"א זצ"ל (הליכות חיים פ"ב אות לה) דהיינו עד שיתפלל הוא עצמו מנחה, ולא עד התחלת זמן תפלת מנחה. וכן דעת הגר"ח ש"ס (הליכות חיים ח"א אותיות רעט-ר). **בקצות השלחן** (ס' עב) כת' עוד בענין דאין אפ"ר שכלל בהכ"נ שבער כבר התפללו מנחה אע"פ שהוא לא התפלל עמהם, מסתבר דתו לא הוי משלים פרשיותיו עם הצבור, אלא שיש להסתפק אם בביהכ"נ שהוא קבוע שם כבר התפללו מנחה והוא לא התפלל עמהם ויש עוד בהכ"נ של התפללו עדיין, אם הוא נגרר בזה אחר ביהכ"נ הקבוע שלו או לא, ונ"מ מכל זה לזרזי נפשי בקריאת השמו"ת קודם שיתפללו הצבור מנחה, ע"כ. [ועיי' שו"ת (ד"ה ונראה) שכת' דמי שלא השלים עד המנחה, עכ"פ יש לו להשלים ביום השבת עצמו אחר מנחה, דזה עדיף מהשלמה אחר שבת, ואפי' במוצ"ש אם הוא לא התפלל ערבית עדיין יכול להשלים כיון שעדיין שבת אצלו, ואפי' ל"א שיכול להשלים עד סוף יום ג' מסתבר דעדיף השלמה ביום השבת עצמו, מהשלמה בימים שיש להם רק שייכות לשבת. וכן הגרש"א זצ"ל (הליכות תפילה פ"ב אות מו) נקט שאם נתאחר עד אחר המנחה, מסתבר שראוי לחדר לקרות קודם יום א'].

ו. זמן קריאתה לבתחלה
ועיי' בחי"א (כלל אות ט) דלכתחלה ישלים בער"ש, ועכ"פ לפני סעודת שחרית, ואם לא השלים, ישלים עד המנחה, ובדיעבד, עד יום ד' בשבת, ובדיעבד עכ"פ עד שמחת תורה שאז משלימים הצבור. וכן נקט בקש"ע (סי' עב אות א).
והמ"ב (סי' ח-ט) הביא שאם הוא קורא מתחלת השבוע והוא לא גי' בכל מצוה מן המובחר, וכמ"ש בב"י דמוכח כן מהרמב"ם, וכן הגר"ח א"ה נוהג תיכף אחר התפלה כל יום לקרוא מקצת מהסדר שמו"ת ומסיים בער"ש. ועיי' בבאה"ל (ד"ה קודם) דמן המובחר הוא לקרותה בער"ש. [ועיי' עוד בשע"צ (סי' רלח ס"ק א) בשם הבאר היטב שאין לקרוא מקרא בלילה, ובפרי מגדים משמע דיכול לקרוא במקרא. ונראה דאפי' להמחמירין ל"ש בזה אסורא, אלא שלכתחלה יותר טוב ללמוד מקרא ביום. ונובע דבר זה ממה דאיתא במדרש שהיה הקב"ה לומד עם משה מקרא ביום ומשנה בלילה. ודעת הגרש"א זצ"ל (אשרי האיש אות ז) דמ"מ שמו"ת אפשר לומר בלילה. ודעת הגר"ח זצ"ל (שאלת ח"ב ר"פ פכ"ה אות טז) דיותר טוב לקרותה ביום. ועיי' בארחות רבנו (ח"א עמ' קכג אות צז)].

ז. לא השלים כל הפרשיות

ויש לדון אם שכן לגמרי להשלים הפרשה, אם למפרע הפסיד כל המצוה כולה או מה שקיים קיים. ונפ"מ לענין להמשיך לקרוא בשבועות שלאחר מכן לסוברים שזמנה היא עכ"פ עד יום רביעי. ולכאורה לפי טעמו של התרו"ד הני"ל באות א' שמצוה זו היא כדי שכל א' מישראל יקרא לעצמו כל התורה מראש ועד סוף בכל שנה י"ל שאם לא קרא חלק ממנה הפסיד כל המצוה. אולם סתימת הפוסקים שכתבו שאין לשלומים או שהם רק עד יום השלישי ולא כתבו דתו אינו קורא עם הצבור משמע דלא הפסיד כל המצוה. וכן מציינו שקטן שהגדיל קורא מאז שהגדיל אע"פ שהפסיד כמה פרשיות מחמת קטנותו.

ח. זמן קריאת שמו"ת של פרשת וזאת הברכה

והנה פרשת וזאת הברכה שונה מכל שאר הפרשיות דהרי שאר פרשיות זמנם בשבת וזמנה של זו היא ביו"ט. וע"כ יש לדון בה בתרתי, מתי מתחילים הזמן שלה האם אחר שקוראים בצבור במנחה בשבת או בשמיני עצרת (או שמחת תורה). ועד מתי אפשר לקרותה האם עד קריאתה בראשית בצבור או עד מוצאי החג.
ובענין תחלת זמנה מציינו בפמ"ג (שם א"א ס"ק ז) שכתב דזאת הברכה קורין שנים מקרא ואחד תרגום בליל הושענא רבה. וכן הוא ע"פ האר"י ז"ל (שער המצות פ"א ואתחיל לד' : ס"ד"ה ועתה) הו"ד בברכ"י (סי' ק), וכת' עוד דגם בחו"ל שעושים ב' יו"ט יקראנה ביום הו"ר. ומ"מ אם קרא ביום שמיני עצרת לא הפסיד, ע"כ. והביאו השע"ת (סי' ד). וכן פסק הבן איש חי (שנה א' וזאת הברכה אות טו) וכת' שאם שכן ולא קרא ביום הושענא רבה, יקראנה ביום שמיני עצרת (ובחול"ל יקראנה בשי"ע אחר המנחה). **והגר"ז** (אות ט) כת' דיקראנה בערב שמחת תורה שעכשיו הוא זמנה. **ובמ"ב** בסימן רפ"ה (סי' יח) כתב ע"פ השע"ת שיקראנה ביום הו"ר ואם קרא ביום שמיני לא הפסיד. ובסי' תרס"ט (סי' ד) כת' שבביל שמחת תורה יקרא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום שעתה הוא זמנה. וצ"ל דמשיך לקרותה בחו"ר היינו ע"פ האר"י ז"ל (שהובא בשע"ת המובא במ"מ שם) דס"ל בכל שבוע שיש לקרותה מערב שבת דסי' תרס"ט כת' ע"פ שאר הפוסקים שנוקטים דאף בשבת אין לעיקר קריאתה.

ומ"מ אף אם קרא הפרשה משבת במנחה אחרי שקרא בה בצבור יצא, דכן משמעות הפוסקים שסתמו שניתן להתחיל כל הפרשיות לקראותם ממנחה בשבת. וכן פסקו **השבט הלוי** (ח"א סי' עח) ו**הגר"ח** שליט"א (חוט שני שבת ח"ד פ"ז אות א).

ט. השלמה כשמחת תורה אחר שקראו פרשת בראשית

ואכתי יש לדון לענין מי שלא קרא פרשת וזאת הברכה עד שכבר קראו פ"י בראשית בבחכ"נ. ולכא"ו מהשו"ע והרמ"א שכת' שאפשר לקרוא עד שמחת תורה משמע שכל היום הוא זמנה אף אם כבר קראו פ"י בראשית, ואפי' לסוברים שאחר קריאה בשמחת תורה א"א להשלים י"ל דשאני הכא שאינה קריאה של חיוב אלא שלא לתת לשטן פתחון פה לקטרג (כמבואר להלן באות י"א). וכן דעת הגר"ח שליט"א (חוט שני ח"ד פ"ז ס"ק א). ועיי' בסמוך.

י. השלמה לאחר שמחת תורה

ואף אם לא קרא עד אחר מוצאי החג, יש לדון אם יכול לקרוא לאחר החג, ולכאורה י"ל שבדיעבד יכול להשלים לפי הסוברים שלענין שבת מציינו דס"ל שאפשר להשלים עד סוף זמן הבדלה דהיינו עד יום רביעי, ולפי"ז ביו"ט שאם לא הבדיל מבדיל והולך כל יום המחרת עד שקיעת החמה כמבואר במ"ב (סי' רעט ס"ק טו) בשם הרע"א, וז"ה ב"ד שראוי להשלים כל יום המחרת. ויש לדחות קצת דשאני התם שאין זה משום דיום זה הולך בתר היו"ט (כמו יום שלישי שהולך אחר השבת) אלא משום דיום הולך אחר הלילה לענין זה כמ"ש שם הרע"א. [ואפשר דבאר"י יכול להשלים כל יום המחרת משום סברא נוספת כ' בחו"ל אכתי גומרים התורה, ועוד שבאר"י עצמו יש מבני חו"ל שקוראים בצבור וזאת הברכה ביום זה. וכמו כן אפשר דכיון דהוי אסורא חג אכתי יש זיקה להג. אולם מדברי הפוסקים שפירשו דברי הרמ"א שכתב שמחת תורה פירושו לבני חו"ל משמע דס"ל שדן חו"ל ואר"י חלוק ויש לדחות שבדין לכתחלה קמירי. וצ"ע].
שו"ר במטה יהודה (סי' רפה ס"ק ז) שכת' דגם לדעת הסוברים דיכול לקרוא עד יום רביעי, אינו מועיל אלא לשמיני עצרת, אבל יום שמחת תורה שהתחילו פרשת בראשית תו לא מהני לכו"נ דהרי בעלי סברא זו מפרשים דבכה"נ משלים פרשיותיו עם הצבור דהיינו בזמן שגומרים הצבור כל התורה, וא"כ די לך חידוש דדוקא קודם שהתחילו פרשת בראשית, ומש"כ הרמ"א לעיל עד שמחת תורה היינו עד שיקראו פרשת בראשית, ע"כ. וכן נקט בכה"ח (שם אות כו).

אולם מהשו"ע, הרמ"א ונ"י משמע דלא כהמהני יהודה, דכולי האי היה להם לפרש. **שו"ר בקצות השלחן** (סי' עב בד"ה ס"ק ט) שדן בזה וכת' שבדיעבד אם לא השלים ביום ש"ת קודם התפלה, יש לו להשלים כל היום, ל"א דפ"ר השבוע יכול להשלים עד יום רביעי, ואע"פ דביו"ט לא חשב ג"י אחר יו"ט לענין הבדלה כמ"ש בסימן רצ"ט שם, מיהו בשע"ת סי' תצ"א כתב מבית יהודה דכל השבוע יכול להבדיל ביו"ט וא"כ אפשר דה"ה נמי לענין שמו"ת, ועכ"פ יום שמחת תורה עצמו ודאי שייך לזאת הברכה. ואם חל ש"ת בשבת יכול להשלים עד יום שלישי, ע"כ. [ועיי' בעקרי הד"ט (סי' כ אות ג) בשם **ספר מראית העין** (לחיד"א לקוטים סי' כ אות ד) שכן אר"י הנמצא בחו"ל ודעתו לחזור, אם יום ח' של פסח חל בשבת שבאר"י קורין פ"י אחריו מנחה, טפי עדיף לקרוא שנים מקרא עם הצבור שעומד עמהם דהיינו עם בני חו"ל ויקראנה בשבת שלאחריה. ועיי' בקצות השלחן (סי' עב בד"ה ס"ק ג), **בבצל החכמה** (ח"א סי' ט-ז), **בבאר משה** (ח"א עמ' רכט) ו**בשש"כ** (פמ"ב הנה רכד)].

יא. פרשת בראשית

פש לן לענין תחלת זמן קריאת שמו"ת של פ"י בראשית, דכיון דקריאת פרשת בראשית בשמחת תורה אינה מעיקר הדין אלא משום לסתום פי השטן כמ"ש **הטור** (סי' תרסט) ו**הא"ר** (שם אות ז) בשם **הרדב"ז** (ח"ד סי' אף רעט), אפשר דלא דמי לקריאת הפרשה בביתו בשבת לדעת הפוסקים שאחר קריאתה אפשר לקרוא פרשת השבוע שלאחר מכן. אלא דיש לדחות דהכא עדיף טפי דכיון שקראו וזאת הברכה יש כאן סוף לשדר זה וממילא ודאי מותר להתחיל הסדר החדש, בפרט לדעת המטה יהודה הני"ל דס"ל דלאחר קריאת פרשת בראשית תו לא קוראים וזאת הברכה. והכי מסתבר. **שו"ר בשש"כ** (פמ"ב הנה ר"ח) שכתב דיכול לקרותה מיד אחרי חתן-בראשית (ואם חל בשבת א"צ להמתין עד זמן תפלת מנחה). ודעת הגר"ח שליט"א (חוט שני ח"ד פ"ז ס"ק א ד"ה קריאה) שאפשר להקל לקרותה משמחת תורה בזמן שהתחילו לקרות פרשת בראשית, דתוקף קריאה זו כקריאת מנחה בשבת, ואמנם לדעת האוסרים במנחה בשבת הבאה כיון שקראו היום פרשת אחרת מסתמא ה"ה כאן, ע"כ.

מסקנה רדינא

העולה לדינא, א' חייב אדם להשלים הפרשה עם הצבור שנים מקרא ואחד תרגום. ב' לא יקדים להשלמה לפני שהצבור התחילו לקרוא אותה פרשה במנחה בשבת, ואם הקדים יש להחמיר לחזור לקרותה. ג' לכתחלה ישלימה בערב שבת ויש משלימים אותה מתחילת השבוע. ועכ"פ יסיימה לפני סעודת שבת של שחרית (ואם ממנה שומר שלא יאריך בסעודתו, עיי' לעיל אות ג'), ואם לא עשה כן, ישלים עד מנחה ועכ"פ לפני ערבית של מוצ"ש. ד' איחר ולא השלימה בשבת, בדעבד ישלימה עד יום רביעי בשבת, ואם לא השלימה ישלימה עד שמחת תורה. ה' יש לקרוא פרשת וזאת הברכה בהושענא רבה או בליל שמחת תורה ועכ"פ עד צאת החג. ונ"מ אף אם קרא הפרשה משבת במנחה אחרי שקראו בה בצבור יצא. ו' אם שכן לקרות פרשת וזאת הברכה עד מוצאי החג, בדיעבד יש מקום להשלימה עד סוף יום המחרת. ואם חל שמחת תורה בשבת יכול להשלים עד יום שלישי. ו' פרשת בראשית אפשר לקרותה מיד לאחר קריאתה בבית הכנסת בשמחת תורה.

בו אהבת הדבר ההוא עד שישתדל להגיעו אצלו ולא יסור מחלות פניו ולהכביד עליו שימכרוהו או יחליף אותו אליו וכו' ואם הגיע אל בקשתו הנה כבר עבר על לא תחמוד. ע"כ.

ונראה מדבריו דעל לאו דלא תתאוה עובר בעצם תאות לבו לחפץ חברו.

וכן נראה מדברי החינוך (ל"ת תט"ז) שהביא דברי הרמב"ם, והדר כתב - ואל תתמה לומר ואיך יהיה בידו של אדם למנוע לבבו מהתאוות אל אוצר כל כלי חמדה שיראה ברשות חברו, והוא מכלל ריק וריקס, ואיך תביא התורה מניעה במה שאי אפשר לו לאדם לעמוד עליו, שזה הדבר אינו כן ולא יאמרו אותו אלא הטפשים הרעים וחטאים בנפשותם, כי האמנם ביד האדם למנוע עצמו ומחשבותיו ותאוותיו מכל מה שירצה, וברשותו ודעתו להרחיק ולקרב חפצו בכל הדברים כרצונו ולבו מסור בידו וכו'.

הנה הקשה כעין קושיית האבן עזרא בלאו דלא תחמוד, לענין לאו דלא תתאוה. ונראה מדבריו דכל דמתאוה לחפץ חברו עובר בלא תתאוה.

אולם **הרמב"ם** בהלכותיו (פ"א מהל' גזילה ה"ח) כתב - כל המתאוה ביתו או אשתו וכליו של חברו וכל כיצ"ב משאר דברים שאפשר לו לקנות ממנו, כיון שחשב בלבו האין יקנה דבר זה ונפתה לבו בדבר, עבר בלא תעשה, שנאמר לא תתאוה, ואין תאוה אלא בלב בלבד. ע"כ. [ועיי' במ"מ בהל' י' דכתב דלדעת הראב"ד אינו עובר עד שיתאוה לקנותו בדמים שלא ברצון הבעלים]. ומבואר דאינו עובר אלא היכא שחשב בלבו כיצד יקנה החפץ וישיגהו.

וכן מבואר בדברי **החידים** (מצות ל"ת התלויות בלב פכ"א) שכתב - וכשיתדל לקח הקרקע או המטלטלין מחברו שלא היה בדעתו למוכרן אלא שהפציר עליו או הרבה עליו רעים או הרבה לו דמים עד שלקחו אז עבר על לא תחמוד דאין חמוד אלא ע"י מעשה, אבל על לאו דלא תתאוה משגמר והסכים בלבו להשתדל בכל עוז לקנותו ממנו מיד עבר דאין תאוה אלא בלב.

ולדבריהם ל"ק כלל קושיית החינוך, דהא אף אם א"א לאדם למנוע עצמו מהתאוות לחפץ חברו, מ"מ ודאי שבידו למנוע עצמו מלחשוב כיצד לקנותו ולהשיגו.

ולדינא יעויין **בטור ובשו"ע** (סי' שני"ט ס"ח) שהעתיקו דברי הרמב"ם בהלכותיו דאינו עובר בלא תחמוד עד שיקנה החפץ, ואינו עובר בלא תתאוה עד שיחשוב בלבו כיצד יקנה הדבר.

פניני מופר

עניני שבת קדש

מצות הבדלה (ו)

הטעם שמברכים דוקא על האש ולא על שאר דברים - ויזקין לשאול דא"כ למה אין מברכין על שארי דברים שנבראו דשאני נר שנאסר בשבת והוא כאלו מתחדש עתה [מג"א סק"א בשם הרשב"א]. כלומר אף על גב דעיקר טעם הברכה במוצאי שבת על הנה הוא משום דתחלת ברייתו הוא, ורק במוצאי יוה"כ הוה הטעם מפני שכל היום היה אסור בו, ולכן ביוה"כ בעינן דווקא אור ששבת... ובשבת לא בעינן אור ששבת, מ"מ גם טעם זה בע"כ יש בשבת ומי גרע שבת מיוה"כ והרי גם בשבת היה אסור בו... אלא דהכי קאמרינן דבשבת א"צ אור ששבת משום הטעם דתחלת ברייתו הוא, אבל מ"מ בע"כ גם טעם זה יש ולכן תקנו ברכה על זה ולא על שארי דברים המתחדשים". (ערך השלחן סי' רח"ע ס"ב)

נערך ע"י מהב"ר סדרת "עבודת המועדים"